

NA-166

Somogyi népművelési Múzeum
Néprajzi adattár

NA-166

Gyűjtő: Ber János

Gyűjtés ideje: 1954

Taitaloni Néprajzi

8 lap, 1 tábla

Földrajzi névtár, Pálmező (Nagyapostol)

Számítás, XXIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

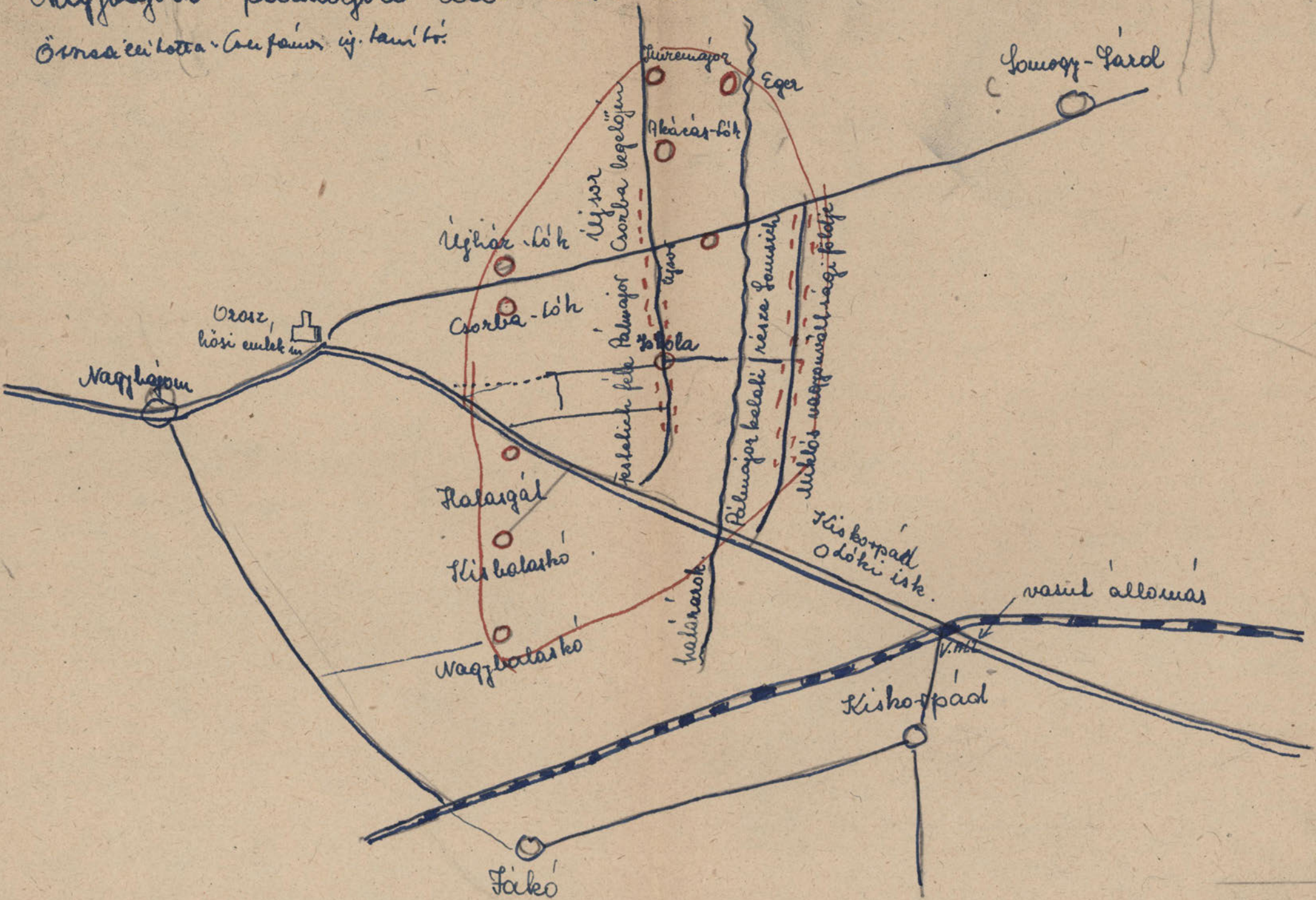
KISKUNHALASI GYÁRA

feltalálás

Ábrák az egyes lapon, 178. tétel alatt.

Nagybajom - pálmajori áll. ált. isk. körzete.

Örökös elvétel - Áruforgalom új. társ. tv.

MA-166

IV/HG/1.

15

MNOSZ 5606.

341

178

Pálmajor
monografiája.

Több tanulóval ötéves tervünk győzelméért.

Pálmajoz monografiaja

összeállította.

Csáfordi

Nagybányai pálmajoz aél. aél. iszalai új. tanít.

"Pálmajor monografiája" nem helyes címe
ennek a kis dolgozatnak. Helyes címe lenne:

"A pálmajori iskola körzetének monografiája".

Ugyanis a pálmajori iskola körzete 3 km-es
körzetben 12 településből áll. É ha csak Pál-
majorral foglalkozom, a többi 11 településsel, ^{nem árttam} sem
Nagybajom, sem Tomogypárd, sem Kisrospád
nem foglalkozik, így kiesik a monografiából.

Ugy gondoltam, helyesen lenne, ha az
iskola körzetével foglalkozom, hisz az iskola
az, amely ezeket a településeket összefogja.

Ez a terület, az iskola körzete: Nagybajom
Tomogypárd, Kisrospád alkotja háromszög közepe
faján terül el. Régi térképeken Lóti, Lók pusz-
tár néven vannak jelölve.

A tulajdonos neve után, vagy más megkü-
lönböztes után így lett:

Csonka-lót, Bezeregy Lót, Ujharc-lót, Arács-lót.

Az egész terület északi lejtőn. Két állandó
vízű árok, palak északi irányban folyik rajta
keresztül. Nagyjából homokos talaj, közben kisebb
nagyobb közep-közlött területek vannak.

Felentelgi települések nevei:

- 1.) Pálmajor (a lagorralaji út mentén.)
- 2.) Pálmajor keleti fele (Gárdi rész)
- 3.) Nagybalskó pta.
- 4.) Kisbalskó.
- 5.) Turemajor. (Égell akol.)
- 6.) Akácás - Lók.
- 7.) Újház - Lók.
- 8.) Csorba - Lók.
- 9.) Bexeredy - Lók.
- 10.) Eger:
- 11.) Halasgát:
12. Poliszter és Frank volt lóki területe.

1.7 Pálmaajor

A felsorolt területet középpontjában terület
Nével Lomrich Pál sárdei földművelőktől
kapta. Csere után került a dégi Fesztelich
család birtokába, és így Balasó pusztával
határos lett, mely szintén Fesztelich birtok volt.

Területe 600. kb hold. Talaja homokos,
csak kisebb része közep-kötött talaj.

Az első világháború után lett parcel-
lárva. Csak hadivízvezeték, hadiövezetek kap-
káltak. Ezen a jogon 3 cigány is kapott.
1920.-ban parcellázták. Kimerés előtt legelő
rét, - a csak kisebb részben szántó terület.

Egy részét nagyobb esőzésekkor, hóolva-
dástól víz, mocsár borítja. Az új tulajdonosok
a vízvezeték levezetést (mérnök segítségével)
az igazságtétel határárrokba, mely palak
Lárd, Horoknya, Ujvárfalva határárrokban balas-
tával talál.

Itt létesült 1922. ben az iskola.

Ezt a területet jelenleg 49 magyar család
260 lélekszámmal, és 26 cigány család 120.
lélekszámmal lakja.

Régi katonai térképen Palfalu néven
szerepel egy település 12 házzal. Idősebbek
még emlékeznek rá. Robotos lakások

voltak még Gombich Pál idejében, de lebontották. Idejét pontosan nem tudtam megállapítani.

Parcellozációnál az erdős részeket ki-tervelték, a fát eladták, a földnek az árába befizették, így a vevők olcsón jutottak földhöz.

A tulajdonosoknak egy része Bajszombán lakik, onnét járnak ki földjüket művelni.

A "Táposztályi út" mentén egy sor utcája van. A házak messze vannak egymástól. A Kiliukerültől a Nagybajom - Gardi útig húzódnak.

A magasfeszültségű villanyvezeték keresztül megy Pálmajortól. A bevezetésért Pálmajor lakóssága mindent elkövet.

2.) Pálmajor keleti fele:

A "Táposztályi-út"-tól keletre, 1 km. távolságra, párhuzamosan húzódnak ^{Pálmajor} észak-déli irányban. Szintén a Gardi utal és a Kiliukerültal köli össze. A házak szélsőre vannak.

Gardi Gombich Miklós nagyszülői földje. Itt kell parcellázva 1924. évben.

Nagyaládi Szabó István féle földreform.

Területe 1000 kha. szántó és réves rét.

Pálmajorból egy rét választja el, melynek észak-kelet felől egy árok, palak folyik keresztül északi irányban. A rét fele-részben ide, fele része az előbbi Festselich fele Pálmajorhoz tartozik. A határárok a két rész között az összeköttetést megnehezítette, hogy itt sem volt. 1955. évben lebontották a Tanács összekötő utat és hidat.

A szántó föld minősége hasonló az előbbihez. Igényfő: hadiöreggyel, rostaútal, kisberlők leheltek csat. Lomogó-Gárd-dal határos. A birlokosoknak egy része ott is lakik.

Lakóinak száma: 22 család, 78 lélek.

3.) Nagyhalaskó.

Festselich Endre dégi földbirtosor tulajdonosa volt. 1200 hold területű. 1921. ben 400 hold területet nagybirtokként cimen adott le a tulajdonos. A leadás alkalmával kivágtak 6 kha. sölgyes erdőt és 18. kha. akácós erdőt. A rét területe 18. kha. Területéből 200 kha. jó kötött talaj, a többi homokos. Helyenkint lóher, lucerna is megtermen. Az egész területet, amely még megmaradt 1940. ben eladta a tulajdonos. A tulajdonos berlők utca gazdálkodott. Halaskó-Pálmajor egymással

habáros területek, egy tulajdonos kezében volt,
Teg egy gazdaságot képezett.

Lakóinak száma: 19 család, 58. lélek
A tulajdonosor egy része Nagybajszuban lakik.

4.) Kishabaskó.

Nagyhallasóval habáros. 4. család lakja.
Régóta kisbirtkosor lakják.

5.) Turemajor.

Régi nevén Turemajor: "Égett akol". Farközy
Ture a tulajdonos, a két világháború közötti
időben változtatta meg a nevet Turemajorra.
Területe: 1100 kh. Ebből 500 szántó, 600 legelő
és erdő. Területén két árok vezet keresztül. Az
egyik a habárosok.

1913-tól a kopár területeket, kb. 400, földművi
területtel erdősítették.

Erdeiben öz, szarvas, dámször, róka húsos
volt. Legnagyobb kártevő állata: a róka.
A kopár területeket először fenyvessel ültették
be. Kitermelése után akáccal, tölgyvel, más-
megyes fával ültették. Megműltendő gyógyü-

vérszék: bagoly-virág, harang-virág, cinadória
Gazdálkodásában a három nyomásra már
senki sem emlékszik.

Tartott a gazdaság 8 ökröfogatot, a 4 ökör/és
4 lófogatot. 1914 után traktort is bevettek. A
ökrök tartására, pótlására szilaj, magyarfajt
teheneket tartott, amelyből piacra is került.
A szilaj borjúkat általában augusztusig hagyta
míg csak maguktól le nem váltak. A selejteret
marhákat, ökröket mint göbölök adták el.
A szilaj marhák mellett 20-30 db. piros-tarka
tehenet is tartott. Két bikája: Szilaj és piros-
tarka volt. Kópár területén 1000 db. fűves
merinói birkát legeltetett.

Fűsző nagy szőlője (rébling) különféle csemegé
is 4000 □ öl gyümölcsöse, melyet kimerített, az
új-gazdák részben töre mentet.

A II. világháború után legelő területeiből
Pálmajor, Turemajoriak és Csorbajoriak 50 holdnyi
területet kaptak. Ez a körülbelül 90. db. tehénnek
keves. De arlott Pálmajoriak közöselgelője nem
volt. A szántó egy részét felszolgált a többi
részét az állami gazdaság kezeli.

6-7.) Ujhárolok - Akácás - lók.

Kisebbségi települések. Turemajornak részei.
Akácás - lóknak a juhászok voltak.

Turemajort jelenleg 11 család lakja
44 lélekszámmal.

8. Csorba - lók.

Területe 300 magyar hold. Dr. Csorba László
volt országgyűlési képviselő tulajdonosa volt.
Neki nem csak ez volt a birtoka, még két
más pusztája is volt, de Pálmajor körzetében
csak ez a terület van.

Elismert ügges (ügges) gazda volt.
Disznóhízlalddal tartott üzemből.

A területét a Nagybajom, Lardi - út és a Ja-
gostályi út két oldalról határolja. A Jagostály-
felőli része legelő volt, melyet a háború után
házhelyeknek mértek ki. Jelenleg 16 üggyarda
épület van már az út mellett - Pálmajor
folytatásaként. A háború után kimerült a
régieket. A régi pusztán helyén 8. család
lakik, 38. lélekkel. Jagostály út mentén
16 lakó (család) 74. lélekkel.

2000 □ öl vegyes erdejét a felszabadulás után teljesen kivágták.

9.) Berezedy - Lőr.

Pálmajorból északra, Imreujordól keletre terül el. Területe eredetileg 96 kh. Négy testvér közös tulajdona. Egy rész 1900-ban Tiszperger József és Talaber Mihály - 75000 □ ölet a közös területről megvették. A többin birtokosok gazdálkodtak. Az első világháborúban a Berezedy testvérek özvegy édesanyja adta a birtokot, Mandner Adolf kereskedőnek. A háború után a kabova tiszt, fia miután a harcokról hazatért, visszaperelte a birtokot. Még mindig Mandner volt a birtokos, a Berezedy birtokból két úgyszeresült vitézi telket létesítettek. Ezek egyike Rouay Oszkár 5 hold gyümölcsös telkesével. Az 1900-ban megvett területen, 5 holdon Tiszperger József fia Fajos fairsólal létesített. A megmaradt területen birtokosok gazdálkodtak. 1947-ben I. fokú termelőszövetkezeti típusként 21 pálmajori gazda birtokot, három év után a közös birtok megszűnt. Teljesen az állami gazdaság vette kezelésbe.

A pusztán két lakó van. Gard. alkalmazottak

10.) Eger pta.

Az Ignyády család birtoka volt.

Imremajor és Louvoz-Gárd között terül el. Területe 180 kh. Házai kezelésben volt. A második világháború után a Pálmajor Releki felén lakó gardárok ill. kaptak közös legelőt, de nem sokáig, mert az állami gazdaság vette kezelésbe a birtok felet, és a legelőt. A másik felét, az északi Korknyai parasztnak mérték ki. Két gazdasági alkalmazott lakja.

12.) Balaszól.

Balaszól pta mellett 98 kh. területű.

Balaszólól nyugabra, a Klinterül mentén terül el. Udvardy család tulajdonát képezte 1903. ban vette meg Major Fávós nevű paraszt. A második világháború után Major Fávós kulárnak minősítették, az Állami gazdaság kezelésébe került. Egyik évben gyapottal kísérleteztek. Három gazdasági alkalmazott lakja.

12.) Politzer és Frank fele Lók részlet.

Ez a terület folytatása a Pálmajor keleti felén leírt területnek. A Lomsich által leadott vagyonszállási földnek Kiskorpád felé való folytatása. Területe Nagybajom és Kiskorpád határába nyúlik 400 k.h. Nagybajomi területtel 1910-ben 7. család vette meg. A Lomsich fele leadás előtt ezt a területet Kiskorpád - Lóknak hívták. A vagyonszállási föld leadása után Nagybajom előjárósága az egész területet Pálmajor-nak nevezte el. Házait folytatólagosan látta el számokkal. Lakja: 9 család 45. lélek.

Cigányok.

Külön meg kell említeni róluk. 1920-ban 3 család kapott telket. Ma 1955-ben 26 családban 126 lélek lakik, de csak Pálmajorban. A földművelés korábbi kert, kapott földet. Nyáron aratást, cséplőgéppel munkát vállalnak. Téli időben a kaposvári cukorgyárba, mások az állami gazdaságba járnak. Napszámos munkát mindig találnak. Sajnos, nagyobb rész még mindig pirkosak telvesek. Többek már legelőből épített lakása van.

Kulturális élet.

Az első világháborúig az egész területnek vajmi kevés kulturális élete volt. Iskolája sem volt. Nagybajom, Gungy-Gárd, Újvárfalva, Kiskorpádra jártak a tanulók, ha az idő a járásra megfelelő volt. Iskolaépítés már az első világháború előtt szóba került. A legnagyobb településen, Zalatorján, és Pálmajorban 25-30 tanuló is volt. A Gungyvármegyei Közigazgatási Bizottság már a háború előtt felhívta Festetics Endre dégi földbíró-rost, egy zalatosi pusztán szervezendő iskolára. Ez az iskola magán jellegű lett volna, a gróf nem kapott volna államszolgálatot. A szervezés a háború (1914.) kitörésével elmaradt. A háború végeztével a K. B. újból sürgette a szervezést. Körben Pálmajori Timertől. Zalatorján a nagyváltásig leadása után fogott a tanulók. Nagybajom elöljárósága gróffal egyetértéssel kötött (jól járt a f. jegyző). A központban a gróf (Pálmajorban) egy család lakást átadott iskolává és tanítói lakásá. De a tulajdonjogot az ingatlaira fektetett. A gróf teljesen megmenekült a terhektől, az iskola községi jellegű lett. Az iskola így került nem Zalatorjára, hanem az említett területek központjába,

Pálmafajorba. Megnyílt 1923. január 1. én.
1948-ban a körünyzet feltámasztásáért fejlesz-
tette. 1954. nyarán felújítási keretből még
egy tanterem épült és az iskolát három
tanteremre fejlesztette. Tanulók létszáma 100-ra
emelkedett. A sorozatos alfabetizációs tanfolya-
mok csaknem teljesen megszűntek az irni-
olvasni nem tudók számát. Nagyon öregek-
nél, cigányoknál, általában nem lehetett a tan-
folyamra beszerezni, még az irni-olvasni
nem-tudó. Az iskolába járást megnehezíti
a tipikus tanjai rendszer. A legjobb utat a
tanulót nem használják, csak kerületi men-
net rajta. A felszabadulás után Pálmafajorban
szüneteltetéses gardaőrző tanfolyam volt.

Közlekedés.

Az egész területre vonatkozóan, nincs elvágnak
a világtól. Az állomás a központtól 5. km tá-
volságra van. Egyes részeknek fekvésükhöz
mivel közelebb-távolabb esik az állomás.
Balasszék Főút a vasút-állomása. A Tüskér
(mivel) a központtól 1. km. távolságra van.
A Budapest - Gyémesvári vasút-járat nagyon
megkönnyíti a megye szélkéjére való jutást

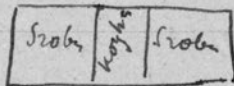
Tej, tejás, baromfi, stb. árul naponta tömegesen vizsnet, nemcsak bedden, és pénteken, hanem másnapokon is. Kövesuton pedig terményt, fát könnyen szállíthat-
nak.

Somogy megyei Tanács ígéretet tett, hogy 1955. ben Pálmarosba beveretli a villanyt. Napi postájárat van vasárnapon kívül Nagybajomból.

Építkezések.

Van még két, patios' falú épület. Ezeknek az alapjuk is gerenda. Az alsó és felső gerendába kerekhat erővelnek, a köröket malma' réssal berakják. Azoknál van, amikor Nagybajomban volt ilyen házuk. Ott németek, és itt örmények.

A későbbi házak anyaga: Téglalapra vert-fal, tömes. Alaprajzuk:

A legújabb házak tiszta téglából készült. Alaprajzuk:

